

Tractatus Secundus

meri: et tñ inheret alicui qđ nō est ip
sa vnitas sicut subiecto suo. Est autē
aliqđ vnū indiuisibile actu et poten
tia qđ in sui rōne nō includit aliqđ
p̄ter rōnem indiuisibilitatis nec ali
cui alteri est inherēs. et talis vnitas
et tale vnū est deus: qui est cā et p̄n /
cipiū oīs alteri vnitatis. Ad istos
autē modos vnitatis reducitur oēs
aliqđ possent inueniri vel p se vel p
accēs. quia cū vnus opponat multi
tudini: rotiens dicit multitudino op
posita quotiens vnum

¶ Quibus gradatim puenit
maxie esse vnū. et inter oia en /
tia de^o est maxime vn^o. **Ca. XX.**

¶ Ex eo et predictis p̄t patere
quō et qbus puenit maxime
esse vnum inter omnia qbus
vnū puenit. Magis em̄ sunt vnū q
sunt vnū p se q̄ que sūt vnū p accēs.
Et inter illa q̄ sunt vnus p se: illa q̄
sunt vnū p se simplr et absolute ma
gis sunt vnū q̄ que sunt vnū respe /
ctu alterius. Magis autē sunt vnus
q̄ sūt vnū in specie. vt sortes et plato
q̄ que sunt vnū gñe. vt hō et leo. Et
illa magis sunt vnū q̄ sunt vnū gñe q̄
q̄ sunt vnū analogo. vt sortes et albe
do sunt vnū in ente. Int̄ illa vero q̄
sūt vnū in numero illud ē maxie vnū
qd̄ est vnū diuisibile in potentia di
uisione sola q̄ntitatis vt linea: q̄ qđ
est vnū diuisibile diuisione eēntiali
vt hō. et ista duo magis sunt vnū q̄
illud qđ est vnū diuisibile in poten
tia diuisione quātitatis et eēntiali. vt
qd̄libet corpus. Inter illa p̄o que
sunt per se vnum absolute que sunt
indiuisibilia actu et potentia: ma
gis sunt vnū q̄ illa q̄ sunt indiuisi /
bilia in potētia. Et inter hec plus ē
vnū vnitas q̄ p̄ctus. et deus plus
q̄ vnitas vel punctus. In deo em̄
nulla est partiū cōpositio. nulla di /

uisionis p̄nuitas. nulla accētū
varietas. nulli inherēs. Quapropt
summe vnus est. q̄nimo mēsurā: p̄n
cipiū et causa oīs vnitatis. Illud em̄
qd̄ est maximū in q̄libet genere: est
p̄ncipiū in eo. vt dr. ij. metaph. et id
etiā dicitur q̄ illud quod est simplr
cissimū est mēsurā in quolibet gene
re. vt dicit in decimo.

¶ Quō cōuenit alicui rei esse
vnū et multa **Capitulum XXI.**

¶ Primo nunc dōm est quō
puenit alicui rei q̄ sit vnum
et multa. Vbi notandū q̄
nihil prohibet illud qđ est vno mō di
uisum esse alio mō indiuisum. sicut
qd̄ est diuisum nūerō vt sortes et pla
to: esse indiuisū fm̄ spēm. Sortes
em̄ et plato fm̄ Porph. sunt vnū spē
participatōe em̄ spēi plures hoies
sunt vnus hō. Et sic sūt cū vnū nō
dicat nisi ens indiuisū: p̄tingit ali
quid vno mō eē vnus. et alio mō esse
multa. Cōtingit q̄ aliqđ est vnū
simplr et multa fm̄ qđ. sicut indiuis
sum simplr et diuisum fm̄ qđ. qđ cō
tingit duobus modis. Primo qñ est
aliqđ indiuisum fm̄ essentia. licet sic
diuisum quātum ad ea q̄ sunt extra
essentia rei. sicut qđ est vnū subiecto
et multa fm̄ accētia multa q̄ in eo sūt
vt sortes et ei^o accētia. sic em̄ sortes
est vnū simplr et multa fm̄ qđ. Se
cūdo hoc p̄tingit qñ aliquid est in
diuisum in actu et diuisum in poten
tia. Sicut qđ est vnū toto et multa
fm̄ p̄tes in quas est diuisibile. siue
p̄tes ille sint eēntiales (sicut matē
ria et forma in p̄positis) siue sint p
tes q̄ntitatie vt in p̄nuitis. Tales
em̄ erit vnū simplr et multa fm̄ qđ.
Si autē cōuerso aliqđ sit indiuisū
fm̄ qđ et diuisum simplr: erit vnum
fm̄ qđ et multa simplr. Hoc autē cō
tingit in oibz q̄ sūt plura diuisa nu /

De transcendentibus

mero. et sunt unū spē vel gñe analogo. et q̄ st̄ plura distincta et fm̄ essentia diuisa. et st̄ indistincta fm̄ rōem vel fm̄ p̄ncipiū. vel fm̄ cām. oīa talia sunt unū fm̄ qd̄ et multa simplr̄

Quo ens diuidit̄ in unū et multa.

Capitulum. **XXII.**

Quia vero ens diuidit̄ p̄ unū et multa: hec diuisio est per unū simplr̄ et multa fm̄ qd̄. Nam et ipsa multa nō cōtinent sub ente nisi fm̄ q̄ aliquo mō p̄tinent sub vno. Scdm̄ em̄ Dionisiū vlti. ca. d̄ diuinis nōibus: nō est multitudo nō p̄cipans vno. Que em̄ st̄ multa p̄ibus st̄ unū toto. et q̄ sunt multa accētibus sunt unū subiecto. et q̄ multa numero sunt unū spē. et q̄ multa specie sunt unū genere. et que sunt multa processibus sunt unum p̄ncipio vel p̄uatiōe.

De q̄rto trāscēdente qd̄ est aliqd̄ quō est trāscēdens et nō aliqd̄. et quō dicit̄

Ca. **XXIII.**

Dicendū nūc est de q̄rto trāscēdente qd̄ est aliqd̄. Dicit̄ est sup̄ius q̄ sicut unū dicit̄ ens in se indiuisum. ita aliqd̄ dicit̄ ens ab alio diuisum. ita aliqd̄ dicit̄ aliud qd̄. **U**bi intelligendum est q̄ multū dicit̄ aliqd̄ et aliqd̄. Nam aliqd̄ est adiectiuū gñis masculini. aliqd̄ aut̄ substantiuū vel adiectiuū substantiuatum in neutro gñe. **H**ec aut̄ est dīna inter hec. q̄ masculinuz genus ponit̄ circa suppositū et p̄sonā vnde subiectū ponit̄ suuz significatū vel suā significatōem circa substantiam. **N**eque aut̄ h̄z suā significatōez ab solutā. **E**x q̄ significat̄ q̄ nomē adiectiuū significās alietatem significat̄ alietates in supposito vel p̄sona. vt cū dico alius hō. **S**ed substantiuū vlt̄ adiectiuū in neutro gñe substantiuatū importat̄ alietatē in essentia

et diuersitatē: vt cū dico aliud **U**n̄ in diuinis possuz dicere masculine. pater est alius a filio. q̄ dicit̄ p̄sona liter. sed nō possum dicere. pater est aliud neutraliter. q̄ significat̄ q̄ differrent substantialiter. hoc aut̄ est falsuz. **E**rgo cū aliqd̄ importat̄ quādam alietatē cum sumit̄ masculine aliqd̄ dicit̄ quasi alius q̄s. **H**oc aut̄ totū significat̄ alietatē in supposito nō in essentia. et sic nō est unū de trāscēdētibus. imo est signū p̄ricula re. et ab aliq̄bus vocat̄ indiuiduum vagū. q̄ nullū determinatū p̄culare designat. sed p̄culare indetermīnatū. **S**ortes aut̄ d̄z indiuiduū signatū. sed cū dico aliqd̄ fecatur quasi aliud qd̄. **A**liud aut̄ neutri gñis importat̄ alietates in suba. **E**t q̄ suba et essentia importat̄ p̄ hoc qd̄ dico qd̄ **U**n̄ et eēntia rei q̄ dicit̄as vocat̄ vt infra patebit. iō aliqd̄ substantiuū in neutro gñe est unū de trāscēdētibz importās diuersitatē neutralit̄. et p̄ p̄ns alietatē in substantia **U**n̄ aliqd̄ vnuz est de trāscēdētibz respectu illi⁹ respectū cuius d̄z aliud qd̄ d̄z aliqd̄ nō quocūq̄ mō. sed alietate substantiali et eēntiali. **E**t ita p̄t̄ q̄ aliqd̄ dicit̄ alietatē eēntialem. et sumitur substantiue. et est trāscēdēs. s̄z aliqd̄ q̄s sumit̄ in masculino et nō est trāscēdēs. **E**x q̄ vlt̄erius p̄t̄ q̄ p̄uenit̄ enter p̄t̄ dicit̄ in diuinis. pater est aliqd̄. et filius est aliqd̄. et pater a filio est alius q̄s. quia hic importat̄ sola d̄ntia p̄sonalis. quūis aut̄ posset dicit̄ q̄ pater est aliquid et filius est aliqd̄: nō tñ potest dicit̄ q̄ pater est aliqd̄ a filio. id est aliud qd̄. et filius est aliqd̄. i. aliud qd̄ a patre. quia vna est essentia vtriusq̄ et nō differūt essentialiter. **P**otest tamen dicit̄ q̄ pater et filius sunt aliq̄s et aliud qd̄ a lapide. et sic de alijs a quibus differunt essentialiter.

Tractatus Secundus

¶ De quinto transcendente quod est
veritas. Et primo quod est quadruplex
veritas quod aliqua dicunt vera. scilicet veri-
tas quod deus est. veritas rerum naturalium.
veritas intellectus. veritas propositionis.
Capitulum. XXIII.

Anc dicendum est de quinto
transcendente quod est veritas. Et quod
veritas a veritate dicitur. ideo primo
de veritate quadruplici videndum est
Unde sciendum quod est quadruplex ve-
ritas. Una que dicitur prima veritas que
deus est. Alia veritas creata que est cu-
iussubter rei create entitas. Alia veri-
tas intellectus. Alia veritas orationis
que sic patere potest. Cum enim veritas et ens
quertantur: verum nihil aliud addit su-
pra ens nisi ordinem ad intellectum. Pro-
pterea divina entitas ut consideratur putatur
habet esse actu dicitur ens. quod sumitur ab actu
essendi ut dicitur est. Quia pro ipsa di-
uina entitas intelligitur ab intellectu
diuino (ipsi autem intellectui diuino di-
uina entitas totaliter adequatur. quod om-
ni modo que est intelligibilis est. et nul-
lo modo aliter) ideo ipsa diuina enti-
tas (ut comparatur ad actum essendi que est)
dicitur ens. ut comparatur ad intellectum
eandem adequate apprehendentem in omnibus
(qui est intellectus diuinus) dicitur ve-
ra. Et quod in diuinis secretis et abstra-
ctum non differunt. idem sicut est vera enti-
tas ita est veritas. Unde sicut deus est
sua entitas: ita est sua veritas per ade-
quatorem sue entitatis ad suum intel-
lectum in affirmatone ut quod est trinus et
vnius. et negatione ut quod non est lapis
Idcirco ibi etiam verum est. quod veritas
est adequatio rei et intellectus. hec
igitur veritas vocatur prima veritas si-
cut et prima entitas. Ideo ipse dixit
Iohannis. xiiij. Ego sum via veritas et
vita. Res autem quilibet ut consideratur
habet esse actu dicitur ens. et quod habet suam en-
titarum apprehensibilem ab intellectu. si /

cut respectu esse dicitur ens. ita ad intel-
lectum preparata dicitur vera. Res autem pre-
habere duplicem ordinem ad intellectum
scilicet per se et per accens. Per se autem habet ordi-
nem illa res ad intellectum illum a quo
suum esse suum dependet. et a quo cognos-
cibilis est. Et isto modo dependet do-
mus ab intellectu domesticationis. et
generaliter omne artificiatum ab artifice
Alio modo habet res ordinem ad intel-
lectum per accens. quod scilicet non dependet ab
eo suum esse. sed solum quantum ad co-
gnosci. quod accidit rei quod cognoscatur
et sic lapis dependet ab humano in-
tellectu. Iudicium autem sumitur de re
suum illud quod inest sibi suum se et non suum
illud quod inest sibi suum accens. Quia
ergo res non dicitur vera nisi per ordinem ad
intellectum vel practicum a quo dependet
quantum ad esse et cognosci. vel specu-
latiuum a quo dependet quantum ad co-
gnosci solum: sed quod veritas quod est in
rebus sit magis veritas suum quod depen-
det ab intellectu practico et specula-
tiuo quam suum quod dependet solum ab intel-
lectu speculativo. Quia pro omnes res
naturales comparantur ad intellectum
diuinum. sicut res artificiales prepara-
tur ad intellectum humanum. sequitur quod
res naturales respiciunt intellectum
duplicem. scilicet diuinum tanquam illum a quo
habet esse et cognosci. et sic res natura-
les dicuntur vere suum quod allequuntur for-
mam siue similitudinem que est in intelle-
ctu diuino suum quam producant. et sic
dicitur lapis verus quod allequuntur propriam lapi-
dis naturam suum per conceptum intelle-
ctus diuini. Respicitur etiam intelle-
ctum creatum speculatiuum. et sic secundario
dicuntur vere. quod nate sunt facere veram
estimationem de se et intellectum sibi con-
formare et adequare sicut sunt quantum
ad affirmatorem. vel sicut non sunt
quantum ad negatorem. Et sic autem dicitur
verum quod est aptum facere rectam estima-
tionem in intellectu quantum ad realem et

De transcendentibus

veram naturā auri quā habz. **Et** p
oppositū auricalcū dicitur aurū falsū.
Res etiā artificiales dicuntur vere p
pparatiōem ad intellectū practicū a
quo depēdent qntū ad esse inquan
tū assequunt esse fm formā precōce
prā in intellectu artificis. **R**es igit
artificiales pparant ad intellectū
practicū a q̄ depēdent sicut res na
turales ad intellectū diuinū a q̄ de
pendēt qntū ad suū esse. **C**ōparan
tur autē ad intellectū speculariū al
terius a q̄ nō depēdent nisi qntū ad
cognosci. sicut depēdent res natura
les a nō intellectu speculariū. **E**t
de tali rerū veritate que est rez enti
tas ad intellectū pparata: vel specu
lariū v̄l practicū: dicit **Aug**⁹. li. so
liloquior. q̄ vez est id qd est. **E**t in
li. de vera religioe. **V**eritas ē sum
ma similitudo pncipiū sineylla dissimi
litudine. **E**t **A**uicē. dicit q̄ veritas
vniuersaliū rei est pprietas sui esse
qd stabilitū est ei. **V**eritas autē itel
lectus dicitur fm qd ipse intellectus ade
quat ipsi rei p apprehensionē suā fm
ea q̄ apprehēdit de re sibi in oibz con
formi: vel affirmādo ea q̄ rei pueni
unt qntū ad intellectū cōponentē et
affirmatiū. vel negādo ea q̄ rei nō
cōnemiūt quantū ad intellectū diuisi
dentē et negatiū. **E**t qz pformitas
rei ad intellectū: et intellectus ad re
pfitur in apprehēsiōne intellectus.
idcirco rō veritatis pmo cōsistit in
intellectu. et scđario ex hoc dicitur res ve
ra. **E**t ex h̄ dicitur p̄s sexto metaph.
q̄ bonū et malū s̄t in rebz. vez autē
et falsū s̄t in intellectu. **E**t sic defi
nit veritas ab **Aug**⁹. in li. d̄ vera re
ligioe. **V**eritas est q̄ ostendit id qd
est. **E**t **H**ylarius. **V**erū est defini
natū et manifestatiū esse. **E**t **I**saac
in libro de definitōibus. veritas est
adequatio rez et intellectus. qz rō ve
ritatis p̄ p̄s inuenit in intellectu.

Idcirco etiā p hoc incipit pprie esse
in intellectu p qd h̄z aliqd ppriū in
tellectus respectu rei apphēse. **H**oc
autē est iudiciū de re apphēsa. hoc
autē est pprie intellectus pponētis et
diuidētis. **E**t qz veritas est in intel
lectu qn̄ de re affirmat p iudiciū in
tellectus qd est: vel negat qd nō est
inde est qz veritas pprie est in intelle
ctu pponēte et diuidēte in q̄ est p̄se
eta adequatio rei et intellectus. **Q**uia
vero in p̄ma opatione intellectus est
aliqua pformitas et adequatio licz
imp̄fecta. idcirco etz in p̄ma opatōe
intellectus scđario dicitur verū et falsū. et
eadē rōne in sensu qn̄ res sensibilis
nata est adequari sensui fm id qd ē.
Et quo etiā p similitudinē tractus est
nomē veri ad hoīem qui facit verā
estimatōem de se vel de alijs p ea q̄
dicit vel facit. vñ de tali p̄suevit di
ci qz verus sit. et p oppositū qz sit fal
sus. et hoc p quandā similitudinē. **U**n̄
et circa hoc ponit p̄s quandā p̄ru
tem. ij. **E**t h̄ico. quā vocat veritatez
Et q̄ patz qz verū p̄ p̄s dicitur de scđa
opatiōe intellectus. in q̄ est ppositio
et diuisio. et ibi pprie et p̄mario est ve
ritas et falsitas. **S**cđo autē tractū est
rōe cuiusdā pformitatis et adequa
tōis. q̄ aliqualis in alijs inuenit ad
p̄mā opationē intellectus et ad opa
tōez sensitivā: et vltra vsqz ad hoīez
et facta humana. fm qd est natū fa
cere verā estimatōem p ea q̄ dicunt
vel fiūt. **Q**uia p̄o voces s̄t signa in
tellectiōnū. idcirco veritas ponit in
orōne sicut in signo. quia est signū et
significatiū veritatis que est in in
tellectu causata a re. de q̄ dicit p̄s
in p̄dicamentis. qz ab eo qd res est v̄l
nō est dicitur oratio vera vel falsa.
p̄mo peribermētas.

Quo se habent p̄dicte q̄t
tuor veritates ad inuicem.

Tractatus Secundus

Capitulum. XXV.

Et dicitur pars quod diuina veritas ab aliquo non dependet. Sed omnia alia ab ipsa dependet. et ipsa est mensura omnia alterius veritatis et a nullo mensuratur. Veritas autem rerum naturalium dependet ab intellectu diuino et est mensurata ab eo. quod sic omnes res naturales sunt in intellectu lectu diuino et oia creata. sicut sunt artificiatum in mente artificis. Veritas autem rerum naturalium mensurat veritatem intellectus creati. Unde res naturalis inter duos intellectus constituta est mensurans et mensurata. sed intellectus speculatiuus non mensurat res naturales. sed practicus mensurat veritatem reum artificiatum. Unde veritas intellectus speculatiui est mensurata a veritate rei. Veritas autem ordinis est mensurata a veritate rei et a veritate intellectus cuius est signum. et ideo veritas intellectus est mensurata a veritate rei. et per hoc dependet ab ea. sed veritas ordinis dependet a veritate intellectus. et ideo mensuratur ab ea. Diuina igitur veritas est mensurans non mensurata. Veritas autem rerum naturalium et veritas intellectus quilibet diuersimode est mensurans et mensurata. veritas autem propositiois est mensurata non mensurans.

Quomodo se habet veritas vel verum transcendens ad quattuor predicta. **Capitulum. XXVI.**

Sicut autem animal abstrahitur ab homine capra leone et boue. et est quod commune ad ea. Ita etiam veritas et verum quod est vniuersum de transcendentibus est commune istis veritatibus. et ipsum verum transcendens est commune et dicitur de omnibus. Unde deus est ens verum. res quilibet est ens verum. et intellectus est verus. propositio est vera: suis modis vniuersum quod

est verum. Veritas autem super quam liber rem veram non addit nisi ordinem ad intellectum. et ideo etiam verum non addit supra ens nisi conformitatem ad intellectus. Multa dicuntur talia circa veritatem et verum que hic explicanda non sunt.

De sexto transcendente quod est bonum. et primo quod est quadruplex bonitas. **Capitulum. XXVII.**

Nunc dicendum est de sexto transcendente quod est bonum. **C**irca quod notandum est quod bonitas nihil addit supra entitatem. nisi solum ordinem ad appetitum: sicut veritas ordinem ad intellectum. Est autem quadruplex bonitas: cuius distinctio sic patet. Nam est quedam bonitas essentialis et substantialis. et talis bonitas habet omnia entia in quantum habet substantiam et naturam et hec bonitas nihil aliud est quam substantialis entitas. **A**lia autem est bonitas accidentalis et supradicta. Hec autem est triplex. quod est quedam bonitas accidentalis et supradicta: que habet bonitatem in esse nature. sicut ambulatio ad ecclesiam sine claudicatione est habens bonitatem nature que supradicta ambulatio. **A**lia est bonitas moralis que supradicta bonitati nature ut ire ad ecclesiam ad audiendum missam habet preter bonitatem nature que gradus non claudicatione: bonitatem moris que vadit ad audiendum missam. **S**i autem iret claudicatione: actus ambulatiois haberet malum nature. **E**t si iret ad surandum haberet malum moris: et esset ambulatio mala malo moris. **E**st autem tertia bonitas accidentalis supradicta omnibus istis que est gratuita et meritoria. ut si aliquis vadit recto gressu ad ecclesiam ut audiat missam in statu charitatis existens: talis actus est bonus bonus

De transcendentibus

nitare nature, bonitate moris, et gratia, et meritoria. Et iste tres bonitates sunt supradite bonitati essentiali ipsius ambulationis.

Quo bonum transcendens se habet ad quodlibet pericula/re bonum. Cap. XXVIII.

Secundo videndum est quo bonum transcendens se habeat ad quodlibet periculare bonum, et bonitas transcendens ad quodlibet periculare bonitatem. Ad quod dicendum quod sicut verum transcendens abstrahit a quolibet periculari vero, ita et bonum transcendens abstrahit a quolibet periculari bono, et ipsum de quolibet bono dicitur. Sicut autem veritas super rem naturalem non addit nisi ordinem ad intellectum, ita bonitas substantialiter super rem que est bona substantialiter non addit nisi ordinem ad appetitum. Bonitas tamen accidentalis boni addit aliquid supra bonitatem substantialem: quia perfectionem quandam. Et ita etiam bonum quod cum ente conuertitur non addit supra ens nisi convenientiam ad appetitum.

De noibus decem predicamentorum et eorum que pertinent ad ipsa. Cap. XXIX.

Postquam dictum est de noibus prime intentionis quibus exprimitur modus generalis consequens omne ens, que modum expriment omnia transcendentia. Nunc dicendum est de nominibus prime intentionis quibus exprimitur speciales modi essentialium realium, que nomina dicuntur de illis que conveniunt omni enti creato. Et vocatur a logicis decem rerum genera siue decem predicamenta que continentur sic speciales modos essentialium rerum que nullus modus essentialium in re aliqua invenitur qui non contineatur

ab aliquo istorum. Nec est alius que isto rum aliquid contineat nisi omnibus istis modis conveniat ut dictum est de transcendentibus. Circa ista sic procedendum est, quod primo ponet simul eorum significancia, distinctia, et sufficientia. Deinde secundo descendens ad quedam nomina que conveniunt proprie predicamento subiecti: et suo modo predicamenti nove accitum, et sic scilicet omnibus predicamenti comia. Tertio autem veniemus ad quodlibet in specialiter ut de quolibet aliquid declaref quantum prius tractatus requirit: de illis etiam que continentur ab eis et de quibus predicatur ipsa. Quarto dicitur de quibusdam que sequuntur predicamenta vel omnia vel plura: que ab aliquibus postpredicamenta dicuntur. Quantum autem ad primum primo ponet sufficientia, distinctia significancia extensus. Secundo concludetur sub brevibus.

Numero et distinctio ac noticia predicamentorum.

Capitulum XXX.

Quantum ad primum ponenda est sufficientia, distinctia, et significancia simul noim decem predicamentorum que sunt, substantia, quantitas, qualitas, relatio, actio, passio, quod, ubi, situs, habitus. Hoc autem potest sic patere. Cum enim (ut dictum est) ens sit illud ad quod omnia alia reducuntur, et omnia alia addantur soli aliquo modo essentiali. Ens non potest descendere in hec decem predicamenta per distinctias formalis, quia nec genus est, nec aliquid est quod sit extra intellectum entis. Sed descendit per diversos modos essentialium quos ipsa nomina exprimentur ipsorum decem generum. Substantia autem non addit super ens aliquam naturam superadditam enti, sed solum aliquem specialem modum essentialium scilicet per se et in se ens. Accidens etiam est ens per aliud et in

Tractatus Secundus

alio scz in substantia. z sic ex oibus
noibus decē generū accipiuntur di
uersi modi eēndi z expmunt. a qui
bus mōis essendi fm logicos sumū
tur diuersi modi pdicādi. Omne er
go ens vel hz moduz essendi p se et
nō in alio. z hūc moduz expmit hoc
nomē suba: que est primū z pfectissī
mū genus entū. **Uel** hz modū eēn
di in alio scz in substātia. z sic gene
ralit expmit hoc nomen accētis. qd
nō facit speciale pdicamētū. **Sz** fm
q moduz essendi in alio inuenit no
uem modis: sic expmitur nouē noi
bus nouē genera z pdicamēta acci
dentū significantibz. que sic distin
guunt. **Accētis** qd habet esse in alio
scz in substātia: hz esse in substantia
p aliqd qd est in ea. vel p aliqd aliō
qd est extra substantiā: sed tñ est ap
plicabile substantie: vel suba est ap
plicabilis ei. **Si** pmo mō hoc fiat.
scz q accētis sit in substantia p aliqd
qd est in ea: hoc pte esse duplr. **Uo**
mō q sit p aliqd qd sit in suba abso
lute. **Et** hoc duplr. qz vel p materiā
et talē modū essendi expmit hoc no
mē quātitas: q dicit moduz essendi
accētis in alio. s. in substātia per ali
qd qd est in ea ex pte materie. **Uel**
p formā. z hoc expmit hoc nomē q
litas. qualitas em dicit modū essen
di accētis in alio. s. in substātia ex p
te forme sicut quātitas ex pte mate
rie. **Alio** mō pte esse accētis in substā
tia p aliqd qd est in ea nō absolute.
sed in pparatōe ad aliud z respecti
t e. z talem modū essendi accētis ex
pmit hoc nomen relatio qd signifi
cat similitudinem. sicut sortes dicit silis
p albedinē que est in eo nō absolute
sed in pparatōe ad albedinē que est
in platone. **Uel** etiā hie modus eēn
di expmitur p has duas dictōes ad
aliqd. tamē noie ad aliqd pte signi
ficari ipa relatio z ipa relatiua que

ad aliqd sunt. **De** rebus aut fecatis
p hec quattuor noia pdicta: videli
cet subam. quantitatē. qualitatē. re
latōem determinat. **Aresto.** in libro
pdicamentoz. **Sed** qd significet z
q res sint scate p ea: ostēdit. v. meta
phice. **Si** aut accētis sit in suba p ali
qd qd est extra ipam: cui est subie
ctū applicabile vel suba. hoc pte eē tri
plr. **Primo** qz substātia vl subiectū
accētis pte pparari ad aliqd extra: si
cut habēs ad habitū. vt hō hz vesti
tū. z sic sumit pdicamentū habit
qz talis modus essendi expmit hoc
noie habitus vel habere. **Ex** appli
catōe em talis rei extrinsece causat
tale habere. **Uñ** autor sex pncipio
rū dicit. q habitus est corpus z eoz
q circa corpus st adiacētia. **Secūdo**
modo pte pparari subiectū ad aliqd
extra in pparatōe agētis ad paties
vl patietis ad agēs. **Si** pparet sub
iectū ad aliqd extra qd est aptū na
tum agere in ipm. sic talis modus
essendi expmit hoc noie passio. vñ
in sex pncipijs dicit q passio est effect
illatio qz actōis. **Si** aut pparet sub
iectū ad aliqd extra qd est aptū na
tū pati ab eo. sic dicit actio inesse subie
cto. **Et** talis modus eēndi accētis
expmit hoc noie actio. **Uñ** in predi
cto libro dicit q actio est fm quā in id
qd subiectū agere dicimur. **Licet** aut
actio z passio sint vnus motus: faci
unt tñ duo pdicamēta. qz motus. p
ut est ab hoc scz ab agere ē actio. p
ut est in hoc scz in patiete sic est pas
sio. **Tertio** pte cōparari subiectum
ad aliqd extra. sicut mensuratur ad
mensurā. z hoc duplr. qz duplex est
mēsurā extrinseca. **Una** siues vt rē
pus. si ergo accētis sit in subiecto per
applicatōem eius ad rēpus. sic talis
modus essendi expmit hoc noie quā
quod est alterz pdicamentū. **Uñ** ei
nihil aliud est qz esse in tpe vel eē tē

De predicamentis in generali

porale quod est in re tpali p applicatio-
ne eius ad tps. **U**n dicit auctor sex
pncipioꝝ. qd qñ est illud quod ex adia-
cētia tps relinquitur in re tpali. **A**lia
est mēsurā rei extrinseca manens. s.
locus. **S**i ergo accētis sit in substan-
tia p applicatōem eius ad locū. hoc
ē duplr. **U**no mō absolute. z sic ta-
lis modus eēndi accētis exprimitur
hoc noie vbi. vñ auctor sex pncipioꝝ
dicit qd vbi est circūscriptio corpis
a loci circūscriptiōe procedēs. **U**el
hoc erit in relatōe ad ptes locati. et
sic talis modus essēdi accētis ex-
primitur hoc noie positio. **U**n posi-
tio est qdam situs z quedāz ordina-
tio partū totius locati in loco. **D**e
istis autē sex vltimis noibus z rebz
significatis p ipsa determinat in li-
bro sex pncipioꝝ qui est supplemen-
tum libri predicamentozum.

Differētia inter sex trāscen-
dētia z decē pdicāmēta z bimē-
bris reductio eoz. **Ca. XXXI**

E istis p̄ breuiter recolligi
dōctia hōꝝ decem noim ad
sex p̄ma que trāscēdētia di-
cunt. qz sex p̄ma exprimūt modū eēndi
di qui seq̄tur generalr oē ens. **I**sta
aut decem exprimūt modū essēdi
specialiū entium. **P**rima dicunt sex
trāscēdētia. hec dicunt decē rerum
pncipia siue decē rerū genera: quoz
breuis est differētia. **Q**uia noie sub-
stātie exprimūt ens cui⁹ modus essen-
di est esse p se z nō in alio. **N**omine
accētis exprimitur ens cui⁹ modus
essēdi est esse in alio. sed d̄nter in
diuersis. **Q**uia quātitas significat
ens cui⁹ modus eēndi est esse i alio
rōne materie que ē in eo. **Q**ualitas
est ens cuius modus essēdi est esse
in alio eodē modo sed rōne forme.
Relatio vel ad aliqd dicit ens cu-
ius modus essēdi est esse in alio ex

aliquo in eo existente in respectu ad
altrē. **H**abitus est ens cui⁹ modus
essēdi est esse in alio ex aliquo ex-
tra ipm quod cōparatur ad ipm subie-
ctū suum: sicut habitum ad habēs.
Actio dicit ens cuius modus essen-
di est esse in alio ppter aliud quod cōpa-
ratur ad ipm. vt agens ad patiens.
Passio aut dicit ens cuius modus
essēdi est esse in alio ppter aliud quod
est extra illud quod cōparat ad illud
sicut patiens ad agens. **Q**n̄ vero di-
cit ens cui⁹ modus essēdi est eē in
alio ppter aliud quod est extra illud quod
cōparat ad ipm. sicut mēsurā extrin-
seca fluens: quā nos vocamus tps.
Ubi dicit ens cuius mod⁹ essēdi
est esse in alio ppter aliqd quod est ex-
tra ipm quod applicat illi sicut mēsu-
ra extrinseca manēs absolute: quam
nos vocamus locū. **P**ositio aut dī-
cit ens cui⁹ modus essēdi est eē in
alio ppter aliquid extrinsecū sibi quod
applicat illi sicut mēsurā extrinseca
manēs nō absolute: quā nos voca-
mus locū nō absolute sed in respctū
ad ptes locati. z p ordinē partū lo-
cati. qz positio non addit supra vbi
nisi ordinē partū locati ad locum.
Hec aut positio aliquādo vocatur
alio noie sez situs. **P**atet ergo decē
noim pdicāmētoꝝ significāti a. dif-
ferētia. z sufficiētia. **E**t sic habem⁹
scdm quod fuerat declarandum.

De significatōe z differen-
tia istorum nominum quattu-
or. substantia. natura. essentia. quid
ditas. **Caplm. XXXII.**

Un dicendū est de nomi-
nibus p̄me impositōis z in-
tentōis: que fm p̄p̄iam sig-
nificatōem z acceptōem p̄mariā di-
cunt z inueniunt in genere substan-
tie. sed ex p̄sequēti z ex quadā silītu-
dine inueniunt in alijs oibus generi

Tractatus Secundus

bus accētium. Et sunt quatuor. scilicet substantia. natura. eētia. et quidditas. Si cur enim aīal ē de suba: de natura: de color est de substantia. de natura. de essentia: et de quidditate albedinis. et ita inueniūt i alijs pdicamētis dici sicut in pdicamēto qlitatis. Dicendū est ergo de qliber in spēali pmo. et scdo ponet dēna inter ipa. Ddm est aut pmo de istis: q sunt magis cōia. et magis cōia pcedūt in cognitōe: vt dicit pmo physicozum

¶ Quot modis dicitur hoc nōmē substantia. Cap. lxxxiij.

Substantia aut dicitur dupliciter. In uno modo dicitur suba illud quod significat per definitiōem sicut quod dicimus quod definitio fecit subam rei quā quidē greci vsq̄ dicūt: quā nos essentia dicitur. Et sic cū in generibus accētium res definiat vt in gñe sube. tñ ipa accētia nō ita pprie definiunt. qz illa definiunt per additamēta. Itē etiā cū sint eqliter nō tate realitatis et nobilitatis sicut ea q sunt in gñe sube: o3 ponere quod nōmē sube cōueniat et illis de gñe sube: et illis de gñe accētium. tñ isto modo accipiēdo subam inuenit quod suba qdam nobilitati modo dicitur de eis q definiunt in gñe sube: et inuenit etiā suo modo dici de his q definiunt in gñe accētium. Et hic et ibi fecit illud quod per definitiōem importat. Alio modo accipit suba per subsistētia vel per supposito subsistētie in gñe sube. et hec vocat pma suba in li^o pdicamētoꝝ. vt sortes ē h lapis. Et hec duplex acceptio sube ponit quōto metaph. ca^o de substantia. Tertium modum acceptiōis sube ponit phs in li. pdicamētoꝝ. p illis q subsistūt in pms substantijs et de pms substantijs dicitur. vt hō et aīal. Et quod suppositū in genere substantie materia/le componit ex materia et forma. id

etiā materiā substantiam dicimus et formā similiter. Sed quia materia et forma cū sint pres nō sunt in genere proprie: sed per reductiōem. ideo etiā nec est vsquā ppria hec pdicatio. materia vel forma est substantia. s3 hec. materia et forma sunt de substantia ppositi rei. Et hec etiā substantie acceptio ponit quōto metaph. Et isto duplici modo dicitur substantia de his que pertinent ad genus substantie paise et nō de aliquo genere accētium. Primo aut modo substantia dicta est cōmunitis substantie et accidenti. De substantia aut plus infra dicitur.

¶ Quot modis dicitur hoc nōmē natura. Cap. lxxxiii.

Nomen aut nature sicut philosophi quōto metaph. pmo imposi- tū est ad significandū gene- ratiōem viuētiū que dicitur natiuitas. Et quia hmoi generatio est a pncipio intrinseco extrinsecum est hoc nōmē ad significandū pncipiū intrinse- cū cuiuscūq; motus. Et sic definit scdo physicoꝝ. Natura est pncipiū motus et qētis eius in q rē. Et quia hmoi pncipiū est formale vel ma- teriale. ideo cōiter tam materia q̄ forma dicitur natura. et quocūq; isto rū modoꝝ accipiat soluz uenit per pzie his que sunt in genere substantie. Et quia per formā complet esse vni- uersaliū rei: uenient vniuersaliū rei essentia quā significat definitio vocat natura. Et sic Boetius in li- bro de duab; naturis definit natu- ram dicens. Natura est vniūquodq; informans specifica differentia. Et quia genus species et differentia et de finitio dant de his que sunt in gene- re substantie et in genere accētium ideo hoc modo natura dicitur de sub- stantia et de accidente

¶ Quot modis dicitur hoc nōmē

De predicamēto substantie

ēntia. et qđ significat et quomodo
parat ad alia. **Cap. XXXV.**

Nomen autē ēntie importat
aliqđ in ordine ad esse. et iō
qđ ēntia est illud in qua et p
quā ens h̄ esse: ideo substantia a na-
tura rei p quā res habet esse d̄r cēn-
tia. Et qđ tam substantia qđ accidens
h̄ esse. licz substantia nobilior habet
ar esse accēte. iō essentia etiā d̄r de
suba p p̄s. et de accēte posteriorius.

**Quorū modis dicitur. et quid
significat hoc nomen quiddi-
tas.** **Cap. XXXVI.**

Nomē vero quidditatis sumi-
tur ab essentia. Quia cū il-
lud p qđ constituit res in p
prio gñe vel spē est hoc qđ significa-
tur p d̄ntias indicantes qđ est res.
inde est qđ nomē essentia a p̄his mu-
tarū est in nomē quidditatis. Et inde
est etiā qđ p̄his definitiōem et essentia
rei sepe nominat qđ qđ erat esse rei
vt p̄ li. vii. metaph. Et est etiā alia
causa. qđ ad questiōē factā p qđ est
res: puenienter r̄ndetur de essentia.
vt quid est homo. r̄ndetur aīal rō-
nale. Sic autē accipiēdo quidditatē
p̄t qđ cōuenit substantie et accidētibz
eo mō quo dicitur est de essentia

**Quo sunt idē realiter et dif-
ferūt rōne suba. natura. cēntia
quidditas.** **Cap. XXXVII.**

Pater sedo ex istis quō se ha-
bent ad inuicē hec quattuor
noīa substantia. natura. essen-
tia. quidditas. Et qđ inquantū sunt
cōia substantie et accidēti: cōueniunt
in vno. scz qđ hec quattuor noīa sig-
nificāt vñū realiter. scz illud qđ per
definitiōem importat. Differūt autē
quia alia et alia rōne hoc significāt.
quia substantia hoc significat in qua
tum ex hoc tota natura rei integrat
et p oppositū quicqđ est extra natu-

ram rei accidēs d̄r. Natura autem
idē significat in cōparatōe rei ad in-
tellectū. quia natura rei nō est intel-
ligibilis nisi p definitiōē. et ideo d̄i-
cit natura inquantū capi pōt ab in-
tellectu. Essentia autē hoc idem sig-
nificat p cōparatiōē ad esse. Quid
dicitur vero inquantū p definitiōem
significat vel indicat. vel inquantū
ad questiōē factā per qđ: cōuenien-
ter respōdet p ipam definitiōem. in-
quantū autē ista diuisim accipiūtur
in substantia et accidēte aliter et aliter
sumunt. vt in sequētibz patefiet

**De noibus p̄tinentibz ad
genus substantie. et qđ substantia
dicitur de materia. forma. et toto cō-
posito.** **Cap. XXXVIII.**

Nunc tertio restat dicēdum
de singulis d̄dicamētis et p̄
mo de subst̄tia. Circa quā
p̄mo dicēdū est de noibus que cō-
ueniunt rebz de gñe sube solū. vel s̄
pueniūt gñi sube et accētium dicen-
dū est de eis q̄ntū ad illud qđ h̄nt. p
p̄riū in suba. Et circa hec p̄mo dicē-
dū est de hoc noie suba. q̄tiens et de
q̄bus d̄r. Sedo de alijs noibus p̄t-
nētibz ad ea q̄ sunt in gñe sube. Quā-
tū autē ad p̄mū p̄mo d̄m est d̄ hoc
nomie suba. Sedo de alijs noibus
vna cū suba q̄ aliquo mō s̄t idē rea-
liter cū suba. licet differāt rōne. que
specialē habēt difficultatē. vt pate-
bit. Sciendū est autē s̄m Boetii s̄s
p̄dicamēta. suba d̄r tripliciter. scz
De materia: vt corpus humanū est
substantia. De forma: vt anima rōna-
lis est suba. De cōposito. vt hō est
suba. Hic autē accipio cōposituz: nō
solū pro cōposito subsistente vbi
est cōpositio materie et forme. sed
pro cōposito subsistēte qđ nō est
cōpositum ex materia et forma. sed
est esse et essentia: vel actu et potētia:

De predicamēto substantie

de quo sūt demonstratōes in scia. vt corpus mobile vt ens mobile in scia naturali dicitur obiectū: subiectum vel materia scie naturalis. Nō materia ex qua fit. qz cū sit forma simplex nō habz materiā partē sūt. Nec materia in qua. qz naturalis scia nō est in corpe mobili sicut in subiecto imo in intellectu. sed est materia circa quā ipa scia negociat et ingrit conclusiones et demonstrat. Ita prō dicitur materia circa quā et obiectū cuiuslibet potētie et subiectū cuiuslibet scientie. Si autē quereret an talis materia sit substantia: rōndendū ē iuxta conditionem obiecti vel subiecti. qz si obiectū potētie vel subiectū scie sit actūs. sicut q̄ntitas est obiectum viuis: et subiectū in metaphisica non erit substantia sed actūs. Si autē obiectū potētie vel subiectū scie ptinet ad substantiā: erit suba. sicut p̄t de corpe mobili qd pōt esse et obiectū potētie viuis et subiectū naturalis phie. Quia p̄o materia hz rōnes subiecti: quot mōis dicitur materia tot modis dicitur subiectū. sic tamen q̄ respectu forme: verūeriam respectu potētie nō sic proprie dicitur subiectum sicut obiectum

Quot modis dicitur forma.

Capitulum XL.

Quantū ad scdm de forma sciendū q̄ forme nomē dicitur multiplex. sic q̄ multis mōis dicitur quibus nō est suba sed actūs. et de hoc patebit infra qn̄ ageť de quarta spē qualitatis. sed forma q̄ dicitur suba ipa est p̄positi: vt aia rōnalis. Et talis est suba in ḡie sube. sicut p̄s p̄ reductiōem. Et hec forma ē in gradu quadruplici. qz quedā forme subales sunt q̄ solū dant esse. vt forma oim̄ inaiatorum: vt forma lapidis et h̄mōi. Quedā sunt q̄ dant esse

et viuere. vt forme vegetabilū sicut plantaz. Quedā sunt q̄ dant esse: vt vere et sentire: vt forme aialiu. et dicitur cū aie sensitue. Quedā autē que dant esse. viuere. sentire. et intelligere: vt aie hoim̄ que rōnales dicuntur et quāto dant esse nobilius rāto sūt nobiliores. p̄pter qd aia rōnalis inter oēs obtinet summū gradū. Sic igitur habemus de suba materia. et dicitur suba forma: que sūt due p̄tes et duo extrema respectu substantie cōposite quoties et de q̄bus dicuntur

Quod p̄positū diuidit in substantiā primā et scdam. et qd est p̄ma et quid scda. Capitulum XLII.

Quantū autē ad tertiū de substantia q̄ est cōpositū sciendū q̄ substantia q̄ est p̄positū dicitur de oim̄ eo qd est directe in genere sube. Et iō dicitur Boetius sup̄ p̄ predicamēta: quia de tali suba agit ibi phs. qz relictis extremis de medio agit auctor. Nō autē intelligo q̄ substantia (q̄ est genus) requirit p̄positiōem forme et materie. sed sufficit q̄ sit ibi p̄positiō alicuius p̄ modū forme. et alicuius p̄ modū materie. Hec autē p̄positiō est p̄ actū et potentiam esse et essentiā. Que qz hz oim̄ suppositū creatū subsistēs: ideo est in ḡie substantie. Sed qz deus oim̄ mō creatur p̄positiōe. ideo nullius ḡnis nec spēi nec alterius limitibz p̄tinetur. Hec autē substantia q̄ est cōpositū dicitur duplex. vt p̄t in li. predicamēto. Est enim quedā que dicitur p̄ma. et alia secūda. Prima suba dicitur quecūqz vel q̄d cūqz et q̄dlibz indiuiduū subsistēs in genere sube. vt petrus. andreas. et sic de alijs. Secūda suba dicitur spēi specia lissima et oia sup̄iora ḡna que de indiuiduis p̄dicantur. vt hō. corp⁹. suba substantia aial. Quāuis autē sit p̄p̄ia acceptio p̄me sube vt cōtra scdaz diuis